

SLOVENIJA Z ZAMEJSTVOM I

Metodična navodila in pojasnila k zbirki geografskih diapozitivov

SLOVENIJA
Z
ZAMEJSTVOM
I

Metodična navodila in pojasnila k zbirki
geografskih diapozitivov

Ljubljana, 1993

Učilo so pripravili člani Ljubljanskega geografskega društva v sestavi:
*Jurij Senegačnik, mag. Matej Gabrovec, Mirsad Skorupan, Žarko Tomšič,
Alenka Dragoš.*

Avtorji Fotografij: *Jurij Senegačnik, mag. Matej Gabrovec, Žarko Tomšič,
Alenka Dragoš, Eva Jeler – Fegeš.*

Avtorja teksta: *Jurij Senegačnik, Žarko Tomšič.*

-

Strokovna recenzija: *Ana Banovec, Borut Drobnjak, dr. Jurij Kunaver, Nevenka
Cigler, dr. Metod Vojvoda, Karmen Cunder.*

Lektorirala: *Lidija Golc.*

Oblikovanje in tehnična ureditev: *Milojka Žalik Huzjan.*

Strokovni svet Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje je na seji dne 30.6.1993 s sklepom št. 55-601-44/93 potrdil zbirko diapozitivov Slovenija z zamejstvom I za uporabo pri pouku zemljepisa v 8 razredu osnovne šole in v programih 4-letnih tehniških in drugih strokovnih šol ter gimnazije.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

914.971.2(084.12)

Slovenija z zamejstvom I, metodična navodila in pojasnila k zbirki geografskih diapozitivov / [učilo je pripravila skupina Ljubljanskega geografskega društva v sestavi Jurij Senegačnik...[et al.]; avtorji fotografij Jurij Senegačnik... [et al.]; avtorja besedila Jurij Senegačnik, Žarko Tomšič] - Ljubljana : Ljubljansko geografsko društvo, 1993

ISBN 961-6050-01-1

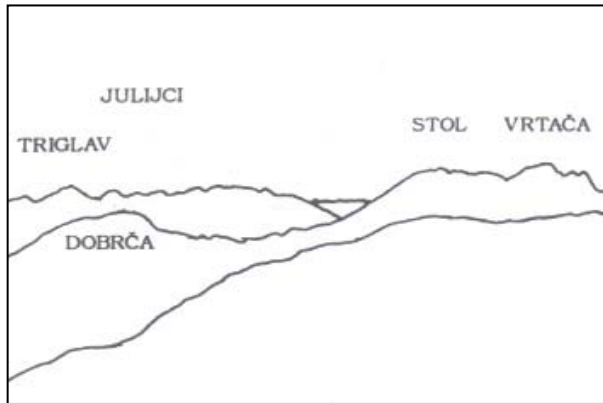
1. Senegačnik, Jurij 2. Tomšič Žarko
35475456

UVOD

Zbirka diapozitivov. S spremnim tekstom je pri pouku geografije v srednji šoli predvsem dopolnilo učbenika in delovnega zvezka Geografske značilnosti Slovenije (avtorja Ivana Gamsa). Tematiko diapozitivov lahko obravnavamo že pri prvem delu ki je namenjen Sloveniji kot celoti. Še posebej pa so diapozitivi namenjeni obravnavi posameznih geografskih regij v drugem delu učbenika. Izbor diapozitivov je takšen, da vsako regijo prikazuje vsaj ena slika. Pri večjih in bolj raznolikih regijah (kot so npr. alpske regije) pa je število slik večje. Posamezne slike prikazujejo raznolikost pokrajin v Sloveniji in zamejstvu in tudi Osnovne značilnosti rabe tal, tip poselitve in nekatere druge družbeno geografske elemente. Spremni tekst razlaga, kaj vidimo na sliki. To pomeni, da ne gre zgolj za nekakšno ponavljanje snovi iz učbenika ampak za nadgradnjo te snovi na praktičnih primerih. Spremni tekst včasih vključuje tudi elemente, ki presegajo okvir snovi učbeniku. Ti elementi so popestritev včasih nekoliko suhoparne snovi. Uporabimo jih za boljšo motivacijo učencev in za širjenje geografskega in splošnega kulturnega obzorja. Učenci iz različnih slovenskih pokrajin bodo tako vizualno prepoznavali prvine svoje domače okolice in jih primerjali z bližnjimi in bolj oddaljenimi regijami.

Zbirko diapozitivov naj vidijo tudi osnovnošolci, saj vsebine iz geografije Slovenije postajajo tudi na tej stopnji poučevanja zelo pomembne. Slike je mogoče uspešno uporabiti že v 4. razredu pri predmetu spoznavanje družbe, kjer se učenci seznanijo z domačo pokrajino. Zelo primerne pa so tudi pri spoznavanju družbe v 5. razredu, kjer obravnavajo vsebine iz vseh ostalih slovenskih pokrajin. Slike nazorno prikazujejo posamezne pokrajine V Sloveniji in zamejstvu, predvsem njihove naravne značilnosti, kar bo prišlo še posebej prav učiteljem in učencem v 8. razredu, kjer bodo s šolskim letom 1992/93 prvič obravnavali te vsebine. Za osnovno šolo doslej nismo imeli primernih fotografij ali pa so bile že dokaj zastarele, zato je ta zbirka še posebej dobrodošla. Tekst je namenjen predvsem učiteljem, da se seznanijo z vsebino posameznih fotografij.

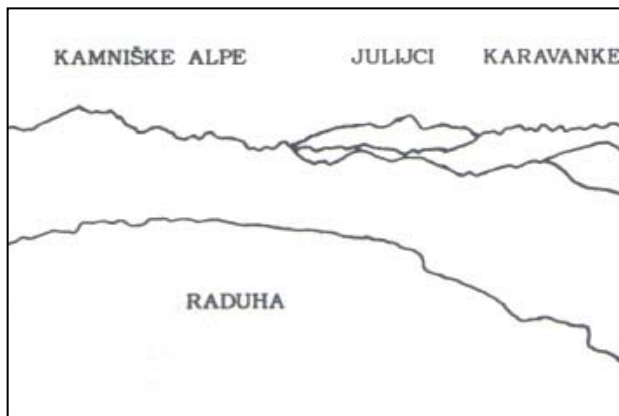
1. Alpe: Julijci in Stol z Javornika

Na posnetku v ospredju na desni vidimo greben Karavank s Stolom (2236 m), Begunjščico in Vrtačo, v ozadju pa Julijce s Triglavom. Kopasti vrh na levi je Dobrča. Nagubano gorovje Alp s svojimi značilnimi gorskimi oblikami je dobro vidno iz skorajda vseh predelov Slovenije. Makroregija Alp zajema tista gorovja, ki s svojimi visokimi

vrhovi v večji meri segajo v alpski in subalpski višinski pas. Vendar višine nad 1600 m zavzemajo komaj 2% površja Slovenije.

2. Alpe: Kamniško-Savinjske Alpe, Julijci in Karavanke z Raduhe

Posnetek prikazuje skorajda celotno območje slovenskih Alp. Na levi vidimo Kamniško - Savinjske Alpe, v ozadju so Julijske Alpe, na desni strani pa Karavanke. Alpe so naše najvišje gorovje. Sestavljajo jih pretežno karbonatne kamnine. Zanje so značilne številne neizenačene strmine, stene, žlebovi, igle, planote - podi in na njih depresijske kraške

oblike. Ledeniki se v pleistocenskih ledenih dobah preoblikovali grebene in v njih zapustili strme vrhove ter ledeniške pragove in obrušene stene.

3. Julijske Alpe: Soteska Soče nad Kobaridom

Soča je najpomembnejša slovenska reka, v zahodni Sloveniji. Izvira v osrčju Julijskih Alp na koncu doline Trente v obliki kraškega izvira. Zaradi neenakomernega strmca se njena struga ponekod široko razširi, drugod pa zoži v tipično sotesko, kot je tale nad Kobaridom. Dno je vrezano v apnenčaste sklade. Pobočja se dvigujejo v obliki črke V in so porasla. Zaradi takšnega toka je pravi raj za kajakaše. Med slovenskimi rekami slovi po svoji čudoviti modrozeleni barvi.

4. Julij Alpe: Triglav s Trento v ozadju

2864m visoki najvišji vrh v Republiki Sloveniji je postal simbol vseh Slovencev. Na vrhu stoji Aljažev stolp, ki ga je leta 1895 dal postaviti duhovnik, skladatelj in planinski pisec na Dovjem Jakob Aljaž. Zemljišče je odkupu od dovške občine in ga podaril Slovenskemu planinskemu društvu z željo, da bi Triglav ohranil v smislu društvenega ustanovnega gesla »ohraniti slovensko lice slovenskim goram«. S Triglava je prelep razgled na okoliške vrhove, ob lepem vremenu oko seže tudi do Jadranskega morja. Ošiljeni vrh na obzorju na levi je Krn. Desno vidimo vrezano dolino Trente.

5. Julijske Alpe: Krma - ledeniška dolina

Krma je ena izmed treh slikovitih dolin (Vrata, Kot in Krma), ki vodijo z gorenjske strani iz doline Save Dolinke na najvišji slovenski vrh. Je tipična koritasta ledeniška dolina prerezom v obliki črke U. Značilno za to dolino je, da so pobočja najbolj strma pri dnu, potem pa strmina praviloma nekoliko popusti. Pod temi najbolj strmimi deli (pragovi, skoki), ki so lepo vidni v desnem delu slike, se nabirajo melišča. Ta se obraščajo, nekatera pa so že porasla. Na nekaterih sneg obleži še v poletje. Spredaj lepo vidimo učinke snežnih plazov, ki so do golega uničili gozd. Na desni je podaljšek grebena Debele peči, v ozadju pa Mežakla in za njo Dovška Baba v Karavankah.

6. Julijske Alpe: Skupina Montaža

Montaža, 2753 m, je najvišji vrh Zahodnih Julijskih Alp, ki ležijo v veliki večini na italijanskem ozemlju. Na sliki vidimo severna ostenja mogočnega grebena Poliških špikov, ki se mogočno dvigajo nad dolino Zajzere. Te stene delujejo zelo divje. V njih lahko opazujemo dolgo v poletje zasnežene grape ter številne grebenske stope, ki so nastali kot posledica selektivne erozije. V ostenju je lepo razvidna plastovitost apnenca, kar je tipična značilnost sedimentnih kamnin.

7. Julijske Alpe: Severna Triglavska stena

Ledeniško dolino Vrat zapira Severna stena Triglava, ena od treh največjih v Vzhodnih Alpah. Steno sestavljajo debeli skladi apnenca. Stena, visoka več kot 1000 m, je izredno priljubljen cilj in izziv številnih domačim in tujim alpinistom. Prvi vzpon preko Triglavske stene je ob koncu 19. stoletja opravil trentarski divji lovec Ivan Berginc. Leta 1939 je bila preplezana Slovenska smer, po letu 1945 se je obleganje stene močno razmahnilo.

8. Julijske Alpe: Rezija

Rezija je odmaknjena ledeniška dolina v Zahodnih Julijskih Alpah. Na sliki sicer izgleda kar široka, vendar v resnici prostora za poselitev ni ravno veliko. Mogočni Kanin (2587 m), ki ga vidimo v ozadju slike, tej dolini zapira pot do Posočja. Dolina gravitira na zahod v Furlanijo. Zaradi takšne izrazito zaprte lege so Rezijani do danes ohranili povsem svojski in zelo težko razumljiv slovenski dialekt. Svojo identiteto ohranjajo v kulturnih društvih. Leta 1976 je to dolino tako kot sosednje pokrajine prizadel katastrofalen potres. Stara vaška jedra so bila prizadela. Na sliki vidimo nove, po potresu zgrajene montažne hiše v vasi Stolbica. V dolini so možnosti z zaposlitev zelo majhne, zato je za Rezijo vseskozi značilno odseljevanje oziroma, zdomstvo.

9. Julijske Alpe: Pokljuka – barje

Na Pokljuki imamo na nadmorski višini okrog 1200 m dve največji visoki barji v Sloveniji, ki spadata med najjužnejše v Evropi. Barje na sliki je velikanska jasa sredi gozda in se imenuje Šijec. Porašča ga svojevrstno barjansko rastlinstvo na šoti. Takšno barje imenujemo visoko zato, ker je zaradi rasti šotnih mahov in drugih rastlin v sredini višje kot na robu. Med površinami, poraslimi z zelišči in pritlikavimi grmički, raste ruševje, okoli barja pa so iglasti gozdovi. Podobno sliko dajejo tudi barja na Pohorju.

10. Julijske Alpe. Bohinj

Pogled na Bohinjsko jezero (525 m) z jugozahoda s Spodnjih Bohinjskih gora nam kaže, kako Sava Bohinjka v Ukancu počasi zasipava jezero. Lepe se vidi, da je Bohinj ledeniško preoblikovana tektonska udorina, pod katero spadata tudi dve bohinjski dolini v podaljšku jezera. Zgornja ledeniška dolina je na sliki lepo vidna, spodnjo pa vidimo bolj slabo na skrajnem desnem robu v podaljšku hotela na Voglu. Spodnja dolina je dolina Save Bohinjke, ki ločuje apneniški planoti Jelovico (čisto v ozadju na skrajni desni) in Pokljuko (ozadje večjega dela slike). Za ta del Julijskih Alp so značilne gozdnate planote. Na Pokljuki vidimo sredi temnih iglastih gozdov tudi svetlejšje jase planinskih pašnikov in travnikov. Največja lisa na levi je planina Uskovnica. Levo, tik nad jezerom, pa vidimo skalno pobočje kraškega Pršivca. Pred jezerom se danes na nekdanji planini Ukanc širi turistično naselje. Na drugi strani jezera pa v Zgornji Bohinjski dolini lepo vidimo gručasto naselje Stara Fužina.

11. Julijske Alpe: Planica z Jalovca - primer ledeniške doline

Čudovit je pogled z vrha Jalovca (2645 m) na ledeniško dolino Planice. Z vzhoda zapirajo dolino Šite, Travnik (2379 m) in Mojstrovke, (desno na sliki), na zahodu pa Ponce (levo). Ledeniki v pleistocenu so vrhove ošilili, dolino pa preoblikovali tako da ima obliko lepe črke U. Danes je dolina poznana predvsem po smučarskih skakalnicah in po teku na smučeh, za katerega je naravnost idealna. V ozadju poteka od zahoda proti vzhodu greben Zahodnih Karavank. Vrhovi na skrajni desni spadajo v Špikovo skupino.

12. Julijske Alpe: Triglavsko jezero Ledvička

V Julijskih Alpah je zaradi kraškega površja le malo visokogorskih ledeniških jezer. Ostala so v kotanjah, ki sta jih izdolbla ledenik in korozija. To so Triglavska jezera, Kriška jezera in Krnsko jezero. Posnetek prikazuje jezero Ledvička (ali tudi Veliko jezero), ki je četrto po vrsti in največje izmed sedmih v dolini. Kraško kotanjo postopoma zapolnjuje grušč, ki se zaradi mehničnega preperevanja grebena Zelnarice vali po obsežnih meliščih nad kotanjo. Ostala jezera se imenujejo: Jezero pod Vršacem, Rjava mlaka, Zeleno jezero, Močivec, Dvojno jezero in Črno jezero.

13. Julijske Alpe: Planina Zaprikraj na Kobariškem

Planina Zaprikraj na Kobariškem (1208 m) je primer goveje planine, dostopne po cesti. Zato je planina kljub veliki oddaljenosti od doline še danes aktivna. Pašniki ležijo na zgornji gozdni meji. Planinska arhitektura je tipična za soško síran Julijcev. Na sliki vidimo dva od trinajstih hlevov, ki so zidani iz kamna in pokriti z zarjavelo pločevino iz prve svetovne vojne. Na obzorju je Krn (2245m) in levo Krnčica. Obe gori sta predstavljali frontno črto med prvo svetovno vojno in sta še danes prevrtani s številnimi vojaškimi rovi. S slike je tudi razvidno, kako listavci v Zgornjem Posočju na prisojnih pobočjih prehajajo direktno v gorske pašnike ali golo skalovje (brez iglavcev ali ruševja).

14. Julijske Alpe: Kaninski podi, v ozadju Matajur

Kaninski podi so najlepši primer visokogorskega krasa pri nas. Izpod Visokega Kanina (2587 m) zremo proti jugovzhodu čez pokrajino, ki močno spominja na kamnito puščavo. Lašti so značilna oblika iz skladovitega apnenca, ki jih vidimo v spodnjem delu slike. Manjše kotanje na sliki, ki so delno še zapolnjene s snegom, so kotličiči. Večje kotanje v premeru več sto metrov pa imenujemo konte. Izrazita konta je pod vrhom na desni strani slike. Na obzorju vidimo Matajur (1643 m), pod njim pa je razpotegnjen greben Polovnika.

15. Julijske Alpe: Vršič s Prisojnika

Številni prelomi so Julijske Alpe razkosali v različnih smereh. Ob prelomu Kranjska Gora, Pišnica, Vršič, Bala so vzhodne Julijske Alpe narinjene na zahodne. Tu je pretežno dolomitni Vršič (1611 m), nizek preval med dolinama Pišnice in Trente, čez katerega pelje cesta Kranjska Gora – Bovec. Vožnja čez prelaz je izredno slikovita zaradi številnih serpentin v tem visokogorskem svetu. Žal je prelaz v zimskem času zaradi snega neprevozen. Na sredi slike vidimo Mojstrovko, za njo pa greben Ponc, skrajni levi vrh je Mangrt.

16. Julijske Alpe: Bovška kotlina s Kanina

Večji poseljeni prostor v Julijskih Alpah predstavlja Bovška tektonska kotlina v Zgornjem Posočju. Bovcu (460 m) je turistično veljavo povečala žičnica na Kaninske pode. Smučanje se uveljavlja na Kaninu na obeh straneh, italijanski in slovenski. Kaninsko pogorje dobi zaradi submediteranskih vplivov obilo snega. Žal so na Bovškem zelo opustili značilno planinsko pašo drobnice. V ozadju vidimo greben Spodnjih Bohinjskih gora s Krnom. Kotlino od juga zapira Polovnik, na obzorju pa vidimo planotast Trnovski gozd.

17. Julijske Alpe: Studor v Bohinju – kozolci

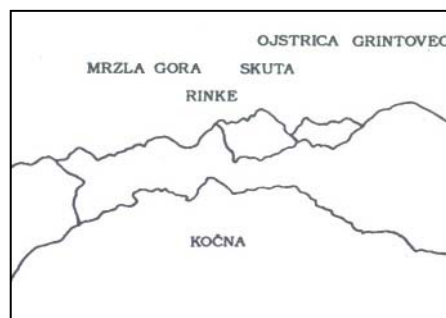
Kozolec predstavlja pri nas tipično kmečko arhitektonsko obliko, ki je izven Slovenije praktično ni. Ločimo več vrst kozolca. Pred vasjo Studor v Bohinju najdemo skupino najznačilnejših kozolcev toplarjev. Ti studorski primerki so ena najpomembnejših ohranjenih skupin gospodarskih objektov v Sloveniji. Žal takšni originalni leseni kozolci postajajo prava redkost. Kot kulturno vrednoto in posebnost bi jih morali zavarovati. V kozolcih so včasih v glavnem sušili žita, danes pa vedno bolj deteljo, seno in fižol. Toplarju na levi strani je prigraven še kozolec – »samec«, ki ima že betonski steber.

18. Julijske Alpe: Planina pri jezeru - Fužinarska planina

Fužinarska planota je razgiban kraški ravnik severno od Bohinjskega jezera z danes bolj ali manj opuščenimi planinami. Tu je planšarstvo po drugi svetovni vojni močno nazadovalo. V nasprotju s kamnitimi zgradbami v Posočju so tukaj stanovi leseni. Spodaj imajo prostor za živina, zgoraj pa je pastirsko bivališče. Zaradi propada planšarstva so opuščene stanove marsikje pokupili ali najeli nekmetje in jih preuredili v počitniške hišice. Na sliki vidimo dva takšna nekdanja stanova na turistično zelo obiskani Planini pri jezeru (1453 m). Bohinjske planine se žal preplavili takšni in drugačni "vikendi". Razglasitev Triglavskega narodnega parka naj bi na tem področju vnesla več reda.

19. Julijske Alpe: Viševa skupina

Viš (2666 m) na levi strani slike s svojo skupino leži v Zahodnih Julijskih Alpah v Italiji severno od Rabeljske doline. Od Viša proti desni si sledijo Gamsova mati, Trbiška Krniška špica in Visoka bela špica (2257 m). Na sliki so lepo vidne hudourniške grape, po katerih ob neurjih hudourniki odnašajo preperel grušč v dolino. Gozdna meja tukaj sega nekje do višine 1600 – 1700 m. Pod širokim Višem je lepo vidna ledeniška krnica.

20. Kamniško - Savinjske Alpe: Greben Grintovcev s Kočne

Slika prikazuje oster greben Grintovcev s Kočne (2540 m) kot primer našega visokogorskega sveta. Desno vidimo najvišji vrh Grintovec (2558 m), levo za njim pa nekoliko nižja Skuta (2532 m). V Kamniško - Savinjskih Alpah prevladujejo različni triasni apnenci. Največ sten je na severni strani. Vzrok tega so pretežno proti jugu padajoči skladi apnenca.

21. Kamniško - Savinjske Alpe: Logarska dolina

Posnetek kaže izrazito ledeniško preoblikovano Logarsko dolino s Planjave. Pleistocenski ledeniki so bili na severni strani daljši in so doline bolj preoblikovali. Za to, da so bili ledeniki manjši kot v Julijcih, je kriva tudi višja snežna meja, ki je bila v Julijcih med 1300 – 1350 m, v Kamniških Alpah pa med 1500 – 1600 m višine. Dolina je danes že precej izgubila na svoji prvobitnosti zaradi množičnega obiska motoriziranih turistov. V ozadju slike proti levi vidimo samotno dolino Robanov kot, nad katerim se vzpenja (na sredini slike) Ojstrica (2350 m).

22. Kamniško - Savinjske Alpe: Slap Rinka

Ob koncu ledeniške Logarske doline najdemo slap Rinko. Nekaj metrov nad slapom je tudi izvir Savinje. Rinka spada med najvišje slovenske slapove, saj v višino meri okrog 90 m. (Najvišji slovenski slap Čedca nad Jezerskim ima sicer 130 m višine, vendar ima bistveno manj vode kot Rinka.) Slap je mogočen v vseli letnih časih, še posebej pa v spomladanskih mesecih, ko ima zelo veliko vode. Večji del leta voda nekaj metrov niže ponikne in se šele nekaj kilometrov niže, v Logarski dolini, pojavi kot Savinja.

23. Kamniško Savinjske Alpe: Kamniško sedlo in Okrešelj

S Planjave (2394 m) je lep pogled na Kamniško sedlo (1903 m), v ozadju na levi je viden greben Rink, na desni je Mrzla gora (2203 m). Južna stran sedla predstavlja položnejše pobočje, ki je skladno z geološko zgradbo. Do vrha je poraščeno s travo. Severna stran pa predstavlja neskladno pobočje in je prepadna. Kamniško sedlo je cilj številnih planincev, ki se od tukaj odpravljajo na okoliške vrhove. Preko sedla vodi krajša pot iz Kamniške Bistrice v Logarsko dolino.

24. Kamniško - Savinjske Alpe: Velika planina - pastirski stani

Na južnem robu Kamniško - Savinjskih Alp je nastala planotasta Velika planina (1666 m), ki predstavlja izrazit kraški ravnik. Velika planina predstavlja primer preobrazbe planine v turistično naselje, ne da bi oblika staj bistveno izgubila starodavne, z zakonom zaščitene podobe. Pašna in turistična dejavnost se dopolnjujeta. Planina je, predvsem z izgradnjo gondolske in drugih žičnic, zaživela tudi v zimskem času, vendar zaradi zadnjih sušnih zim ne kaže ravno vzpodbudne podobe.

25. Kamniško - Savinjske Alpe: kmetija Bukovnik

Kmetija Bukovnik (1371 m) velja za najvišjo na Slovenskem. Leži na severnem robu Raduhe nad Solčavo. Tako kot druge samotne kmetije jo sestavlja več poslopij, tu vidimo kmečko hišo s streho na čop in skedenj. Za takšne kmetije v Zgornji Savinjski dolini je značilno, da se preživljajo z živinorejo in gozdarstvom, nekatere pa tudi s kmečkim turizmom. Največji problem je odmaknjenost od doline. V ozadju slike proti levi vidimo samotno dolino Robanov kot, nad katerim se vzpenja Ojstrica – 2350 m (na sredini slike).

26. Karavanke: Stol

Stol (2236 m) je najvišji vrh Karavank. Njegova prisojna pobočja (na sliki levo) so položnejša. Zato so tam lahko nastale planine. Jugovzhodna in vzhodna pobočja (osrednji in desni del gore na sliki) pa so strma in skalnata. Na njih lepo vidimo večje in manjše ledeniške krnice. Grušč je v njih naložen v meliščih.

27. Karavanke: območje Košute in Obirja

Karavanke segajo od doline ob Ziljici na zahodu do porečja Pake in Mislinje na vzhodu. Karavanke imajo značilno alpsko vzhodno-zahodno smer poteka hrbtov in dolin. Zahodni, najvišji del Karavank tvori enoten hrbet med dolino Zilje in Drave ter Zgornjo Savsko dolino. Vzhodno od tod se v razširjenem, do 22 km širokem, razčlenjenem grebenu Karavank javljajo kamninsko značilni nizi. Na posnetku gledamo del teh vzhodneje ležečih Karavank z juga. Z leve proti desni se v ozadju razteza srednjekaravanški razvodni apneniški hrbet Košute (Košutnikov turn 2122 m). Za njim vidimo na desni čisto zadaj severno-karavanški apneniški pas z Obirjem (2139 m). V ospredju slike pa so nižji gozdnati kopasti vrhovi, ki so visoki okrog 1700 m. Na njih se pojavljajo planine tržiškega pašnega območja.

28. Karavanke: Severni in južni greben Karavank

Karavanke so gorstvo z izrazito alpsko slemenitvijo v smeri i zahod – vzhod. Od zahoda jih najprej sestavlja enovit greben, ki se vzhodno od Golice razcepi v severno in južno krilo. Slika je narejena z vrha Begunj (2060 m) v Smeri proti zahodu. Ošiljena gora na desni je Veliki vrh (2088 m) v Košuti. Vse, kar vidimo na sredini, in desni strani slike, je srednjekaravanški razvodni apneniški hrbet. V ozadju na levi strani vidimo severnkaravanški apneniški pas. Med enim in drugim slutimo ugreznjen severni pas silikatnih kamnin. Ta pas predstavlja reliefno nižji svet. Pogoji za poselitev so tam najboljši.

29. Karavanke: Jezersko sedlo

Sedlo Jezerski vrh (1216 m) je pomemben prelaz med Slovenijo in Avstrijo. Na sliki (levo spodaj) vidimo razloženo naselje Jezersko, znano kot klimatsko zdravilišče. Kmetije so usmerjene v živinorejo in gozdarstvo. Na prisojnih pobočjih Pristovškega Storžiča (1759 m) vidimo tudi nekaj planinskih pašnikov. Mejni prelaz je na desni strani slike, za njim na obrobju vidimo vrh Ojstra v severni verigi Karavank v Avstriji.

30. Beneškoslovensko in Tolminsko hribovje: Breginj s Stolom

Breginjski kot je najbolj zahodni del naše države. Imenuje se po naselju Breginj (na sliki). Potres leta 1976 je to območje, močno prizadel. Razmajane hiše so podrli, namesto da bi jih potrpežljivo obnovili. Nad naseljem vidimo gozd, ki je na čelni moreni. Nad njim je na široki terasi na morenskih nasipih vaški pašnik. Bele pike predstavljajo večje ledeniške skale - balvane. V ozadju se nad Breginjem vzdigujejo strma pobočja (Kobariškega) Stola – 1673 m. Gozdna meja je na teh prisojnih pobočjih zelo nizko.

31. Beneškoslovensko in Tolminsko hribovje: Mašera na Matajurju

Slikovite beneškoslovenske vasice se iz Nadiških dolin vzpenjajo še visoko po prisojnih pobočjih Matajurja. Vasica Mašera (na sliki) je s 750 m ena najvišjih. Zaradi odmaknjenosti od gospodarskih centrov so tu življenjski pogoji zelo težki. Najbližja zaposlitvena centra sta Špeter Slovenov ali Čedad, do katerih je potrebna dolga vožnja po ovinkasti hribovski cesti. Posledica takšnih pogojev je depopulacija. Veliko hiš je tako praznih. Ravno zaradi odročnosti pa so te vasice do danes ohranile praktično povsem slovenski značaj. Izrazito strnjen tip naselja v gorskem svetu kaže na romanski tip poselitve.

32. Beneškoslovensko in Tolminsko hribovje: Breginj

Breginj (550 m) je najbolj zahodno ležeče večje naselje ob italijansko – slovenski meji. Šteje okoli 300 prebivalcev. Potres leta 1976 ga je močno poškodoval. Taki tipični kmečki domovi, kot jih vidimo na sliki, so v Breginju žal le še redkost. Za ta del »predpotresnega« Breginja so se odločili, da ga ohranijo. Stari Breginj je bil večje naselje ovalnega tlorisa i koncentrično speljanih ulic. Prevladovala so nadstropne in dvonadstropne zidane hiše z lesenimi zunanji hodniki in stopnišči ter balkoni na lesenih ali kamnitih stebrih pod velikimi napušči. Po potresu so zgradili številne montažne hiše.

33. Cerkljansko - Idrijsko hribovje: Idrija

Idrija (325 m) je mesto in občinsko središče z okoli 6800 prebivalci ob izlivu hudournika Nikove v Idrijco. Razvila se je v naravni tesni idrijskih hribov, kar sicer na sliki ni najbolj vidno. Zaradi gospodarske strukture tradicionalnega rudarskega naselja in lege v grapi ima med slovenskimi mesti svojevrsten značaj. Vpliv urbanizacije je segel samo po dolini navzdol do Spodnje Idrije. Novo središče je nastalo na nasutem svetu ob izlivu Nikove v Idrijco. Industrijska cona z industrijskimi halami se širi tudi v dolini Idrijce. Naselje se je začelo razvijati po odkritju živega srebra leta 1490. Naselje in življenje v Idriji se je ves čas prilagajalo rudniškim razmeram. Rudnik danes več ni aktiven.

34. Cerkljansko - Idrijsko hribovje: Dolina Idrijce, v ozadju Dinarske planote

Levo spodaj vidimo globoko vrezano dolino Idrijce, na desni strani pa so prisojna pobočja razvodnega hrbta med Idrijco in Soro. Na teh prisojnih uravnanih legah najdemo še visoko nad dolino posamezne zaselke in samotne kmetije. Tudi na drugi, osojni strani doline vidimo vrezana in razčlenjena pobočja Idrijskega hribovja. Takšna reliefna izoblikovanost je značilna za Predalpsko hribovje in je v živem nasprotju z uravnanim planotastim značajem dinarskega krasa, ki ga vidimo na obzorju v ozadju slike.

35. Škofjeloško in Polhograjsko hribovje: Škofja Loka

Škofja Loka (348 m) je srednjeveško mesto, nastalo na stiku Selške in Poljske doline s Sorškim poljem. Na sliki vidimo stari del mesta z znanim gradom, v katerem je danes muzej. Nad mestom se dvigujejo obronki Loškega hribovja. Stari del mesta predstavlja enega naših pomembnejših kulturnozgodovinskih spomenikov. Nastal je na dveh terasah.

36. Škofjeloško in Polhograjsko hribovje: Polhov Gradec

Po Polhovem Gradcu (365 m, na posnetku) imenujemo jugozahodni del regije Polhograjsko hribovje, kjer karbonatne kamnine zavzemajo dobro polovico ozemlja. To hribovje imenujemo tudi Polhograjski Dolomiti, vendar bolj ustreza izraz Polhograjsko hribovje, čeprav so najvišji hribi iz dolomitov (Sv Lovrenc nad Polovim Gradcem 824 m - na posnetku). Vrhovi iz karbonatnih kamnin imajo ostrejšše oblike. Polhov Gradec je tipično gručasto naselje. Danes ima že izrazito rezidenčno funkcijo mnogih zaposlenih v Ljubljani, je pa tudi izhodišče za obiskovanje Polhograjskih Dolomitov.

37. Škofjeloško in Polhograjsko hribovje: Selška dolina

Dolini Selške in Poljanske Sore sta tipični predalpski dolini. Poljanska dolina je nekoliko širša, medtem ko je Selška dolina večinoma ožja in ima po izgledu bolj alpski značaj. Vendar se tudi Selška dolina ponekod razširi. Tam najdemo večje njivske površine. Na sliki je taka razširitev doline pri vasi Selce (432 m). Spredaj vidimo značilno znamenje, v ozadju pa se vzdiguje gorski masiv Ratitovca (1667 m).

38. Škofjeloško in Polhograjsko hribovje: Tošč

Posnetek prikazuje znano izletniško točko Tošč, 1021 m. Priostreni vrh je zgrajen iz dolomita. Pokrajina je gozdnata. V hribih gre za prevlado samotnih kmetij z zemljiščem v celku.

39. Škofjeloško in Polhograjsko hribovje: Loško hribovje z Blegoša

Vrhovi Loškega hribovja so večinoma gozdnati. Slika je posneta z vrha Blegoša (1562 m), ki je gol in spremenjen v planinski pašnik. Na prisojnih pobočjih nad Poljansko dolino segajo posamezna naselja precej visoko. Kopasti vrh na levi je Koprivnik, vrh v ozadju (na sredini slike) je Lubnik (1025 m), za njim pa vidimo ugreznjeno Ljubljansko kotlino. V ozadju na skrajni desni se vzpenja Polhograjsko hribovje.

40. Posavsko hribovje: Trbovlje, v ozadju Kum

V Posavskem hribovju si geološki pasovi sledijo od vzhoda proti zahodu, kar je na naši sliki od leve proti desni rudarsko mesto Trbovlje (287 m) leži v trboveljski sinklinali, kjer najdemo terciarne kamnine. Zadaj na obzorju je Kum (1219 m) kot najvišji vrh Posavskega hribovja. Med Trbovljami in Kumom ne moremo videti, lahko pa slutimo, globoko vrezano prebojno dolino Save. Najbližje hiše na sliki spadajo pod naselje Gabrsko, ki leži z našega zornega kota pred Trbovljami.

41. Posavsko hribovje: Vzhodni del Mrzlice

Z Mrzlice (1121 m) lahko opazujemo vzhodni del Posavskega hribovja proti hrvaški meji. Razgiban relief je posledica pestre geološke zgradbe. Najvišji vrhovi so iz odpornih mezozojskih apnencev (Lisca 948 m in Bohor 1023 m na desni v ozadja) in so bolj priostrenih oblik. Nekateri nižji in bolj uravnani deli so iz permokarbonskih kamnin. Najnižji deli reliefa pa so iz terciarnih skladov, ki z zniževanjem gorovja proti vzhodu zavzemajo vedno večje površine. Položna pobočja so skrčena in poseljena.

42. Posavsko hribovje: Razgled z Lisce

Če gledamo z Lisce (947 m) proti severozahodu, vidimo samotne kmetije in zaselke visoko nad Savsko dolino. Na travnatem slemenu pod Velikim Kozjim je cerkev Sv. Lovrenca. Strme reliefne oblike opozarjajo na apnenčasto kamninsko sestavo. Levo na obzorju vidimo Kum, nekoliko levo od sredine so na obzorju zasnežene Julijske Alpe, na desni pa vidimo zasnežene Grintovce.

43. Zgornja Savinjska dolina: Gornjegrajsko

Gornjegrajsko je del Zgornje Savinjske doline ob reki Dreti. Rečno omrežje se združuje v dnu kotlino med Radmirjem, Gornjim Gradom in Mozirjem. To je območje samotnih kmetij, z zemljišči v odprtih in zaprtih celkih. Velikega pomena zanje je tudi gozd. V srednjem veku in začetku novega veka je vodila važnejša cestna zveza po dolini Drete in čez preval Črnivec proti Ljubljani, zato je bil glavni centralni kraj Gonji Grad. Na sliki je v ospredju cerkev v Novi Štifti.

44. Velenjska kotlina: Velenje

Ob vzhodnem koncu Velenjske kotline se je razvilo Velenje (390 m). Mesto z najhitrejšo povojno rastjo prebivalstva. Mesto je nastalo na novo po 2. svetovni vojni. Rast sta omogočila rudnik in industrija, predvsem podjetje Gorenje (na levi strani slike). Nad odkopanim premogom so v ugrezninah ponekod nastala jezera, osrednji del kotline napolnjuje Velenjsko jezero. (Na sliki se jezero slabo vidi v ozadju na levi strani.)

45. Vitanjske Karavanke: Zreče s Konjiško goro

Zreče so industrijsko naselje pod Pohorjem, ki je nastalo z razvojem tovarne orodja Unior. Če s Pohorja gledamo po Vitanjskem podolju proti jugu, se za naseljem Zreče (395 m) dviguje apnenčasti niz Vitanjskih Karavank s Konjiško goro (1012 m). Vitanjske Karavanke so ozka in ne ravno visoka hribovita pregrada. Zaradi strmega reliefa so njihova osojna pobočja na sliki neposeljena in večinoma gozdnata.

46. Pohorsko Podravje: Dravska dolina z Dravskim Kozjakom

Dravska dolina je pokrajina ob Dravi in njenih pritokih od Dravograda na zahodu do Limbuša na vzhodu, med Pohorjem in Kozjakom. Dravsko dolino sestavljata dve večji soteski in Mučko - Radeljsko ter Ruško - Selniško polje z vrsto poseljenih in obdelanih rečno ledeniških teras. Severno od doline se (na levi strani slike) vleče položen greben Kozjaka, ki je dokaj ozko in reliefno razgibano hribovje. Na levi strani slike vidimo na severnem robu doline naselje (Gortina, za njim pa je Muta(382 m). Na desni strani slike pa za rečnim zavojem Drave opazimo naselje Vuzenico. Dolina je močno gozdnata. Njena pomembnost je v tranzitni funkciji nekdanj po vodi, danes po železniški in cestni povezavi. Velik je hidroenergetski pomen Drave, saj v Dravski dolini deluje šest elektrarn.

47. Pohorsko Podravje: Južno Pohorje - samotne kmetije

Južno Pohorje je eden tipičnih predelov samotnih kmetij na Slovenskem. Te kmetije so usmerjene v živinorejo, nekaj pa se jih tudi ukvarja s kmečkim turizmom. Na bolj uravnanih površinah najdemo celke, strmejša pobočja so namenjena travnikom, vse to pa prekinjajo zaplate gozda na slabših tleh. Zemljiška razdelitev je v celkih, ki prehajajo že v odprte celke, kjer je gozd odstranjen. Značilna je namestitev kmečkih domov na rob obdelovalnih površin.

48. Pohorsko Podravje: Mežica

Ob reki Meži se je razvilo eno večjih mest Mežica (495 m). Mesto je najbolj znano po rudnikih svinca in cinka, ki pa jih skupaj s topilnico v Žerjavu zapirajo. Zato so danes prebivalci primorani iskati zaposlitev drugje v dolini vse do železarne in jeklarne v Ravnah. Zaradi svojega položaja pod goro Peco in po ekološkem saniranju doline bi mesto lahko dobilo veliko večjo turistično vlogo.

49. Pohorsko Podravje: Črno jezero na Pohorju

Na Pohorju najdemo na vododržnih tleh med nepreglednimi iglastimi temnimi gozdovi številna barja, močvirja in jezera. Na vzhodnem Pohorju je najbolj znano Črno jezero (1200 m). Obdano je z visokim barjem, ki prehaja v rušje in smrekov gozd. Jezero je priljubljena planinska in izletniška točka, razglašena za naravni rezervat.

50. Blejski kot: Ribno

Blejski kot je območje pod vzhodnimi pobočji planot Pokljuke in Mežaklje ter severnim pobočjem Jelovice. Blejski kot ločita od drugih ravnin in dobrav globoko zarezani koriti Save Bohinjke in Dolinke s terasami nad njunim sotočjem. Površje je razgibano, vmesni morenski griči in živoskalni apneniški osamelci, ki jih je obdelala ledeniška erozija, štrlijo iznad ledeniških in rečnih nasipov. V sredini slike je naselje Ribno. V ozadju desno vidimo Koritno, v spodnjem delu slike med gozdom pa vrezano dolino Save Dolinke.

51. Blejski kot

Najbolj severozahodni del Ljubljanske kotline sestavlja na eni strani Dežela in na drugi Blejski kot, ki ga vidimo na sliki. Deli ju do 90 m globoka, v prod in konglomerat vrezana dolina Save. V reliefu prevladujejo prodne terase, nastale pretežno z rečnim nasipanjem rečno - ledeniškega proda v zadnji ledeni dobi. Na njih so njive in gručaste -vasi. Na ledeniških morenah in na osamljenih hribih iz paleozojskega apnenca, kot sta npr. Grajska peč z Blejskim gradom (599 m) in Straža (642 m), so gozdovi. Blejska kotanja je nastala v čelni kotanji ob ledeniškem jeziku, ki je pritekkel po dolini Save Bohinjke (vidna zareza med Jelovico in Pokljuko) Na posnetku se dobro vidijo Blejsko jezero, planota Jelovica in Pokljuka ter greben Spodnjih Bohinjskih gara. V ozadju na levi je Porezen.

52. Dobrave in Kranjsko polje

Dobrave se pokrajina v osrednjem delu Ljubljanske kotline med Radovljico in Kranjem. poznana po terasasti izoblikovanosti reliefa. Regija ima svoje ime po gozdovih (dob je vrsta hrasta), ki jih je tu več kot v drugih delih kotline. Na Kranjskem polju prevladujeta prod in konglomerat, večji del površja zavzemajo njive in travniki. Gozdov je manj. Na Dobravah je poseljena srednja terasa, Na Kranjskem polju pa gručasta naselja ob obrobju ravnine, nad dolino reke Kokre (na sliki od Preddvora levo) ali proti Kranju (desno). Na obzorju vidimo Šmarno goro (desno) in Rašico v (sredini).

53. Kranjsko - Sorško polje: Kranj

Mesto Kranj (357 m) je izrazito industrijski kraj. Na sliki vidimo enega od Iskrinih obratov. Za tovarno, ki stoji ob rečnem koritu, vidimo na konglomeratni terasi staro srednjeveško mestno jedro. Stari del mesta obnavljajo. V celoti je obnovljen grad Kisselstein, pred zvonikom glavne cerkve ter ostanki obzidja in cerkev. V ozadju so Kamniško - Savinjske Alpe

54. Kranjsko - Sorško polje: polji pri Jeprci

Sorško polje primer ravnega polja na rečno – ledeniškemrodu Ljubljanske kotline. Poleg njiv in travnikov najdemo tu tudi mešani in iglasti nižinski gozd. Debelina prsti je velika. Med poljščinami je značilen krompir. V ozadju vidimo Kamniško - Savinjske Alpe. Od leve proti desni si sledijo široka Kočna, špičasti Grintovec (2558 m) in razpotegnjeni Kalški greben s Krvavcem.

55. Bistriška ravan (pri Trzinu)

Na Bistriški ravni je največ ornih površin Ljubljanske kotline. Sestavljajo jo večinoma mlajše prodne terase. Slikaje narejena z glavne ceste med Ljubljano in Domžalami pri Trzinu. Na robu ravnine je gozdnato gričevje nad Mengšem, ob stiku so postavljena dolžino raztegnjena naselja. Na sliki vidimo dva tipična kozolca "samca" in znamenje. V ozadju se dviguje greben Grintovcev.

56. Bistriška ravan: Kamnik

Kamnik (390 m) je mesto pod južnimi obronki Kamniško – Savinjskih Alp, z 8300 prebivalci. Razvilo se je na robu kotline ob izhodu Kamniške Bistrice iz ozke doline in izlivu Nevljice vanjo. Staro mestno jedro je nastalo ob Šutni in se je naprej razvijalo okoli vzpetine Mali grad. S te vzpetine se nam ponudi pogled na glavno ulico v Kamniku, ob kateri se širi mestni trg. Mesto se je širilo proti Mekinjam na sever, kjer se vidi samostan, in na jug do Duplice. Danes ima za razvoj mesta največjo vlogo industrija. V ozadju se vidi deber Kamniške Bistrice med pobočji Velike planine na desni in Karniškega vrha na levi.

57. Ljubljana: Resljeva cesta

Slika prikazuje pogled s pobočij Ljubljanskega gradu (376 m) proti severu. V skrajnem spodnjem delu slike vidimo del ljubljanske tržnice, izza katere teče Ljubljanica (se ne vidi). Mestni predel, ki ga vidimo, je del občine Center ob Resljevi cesti. Čez Ljubljanico se pojavljajo še stare zgradbe srednjeveškega predmestja (med Petkovškovim nabrežjem in Trubarjeva ulico). Območje na obeh straneh Resljeve ceste je bilo pozidano v glavnem pred prvo svetovno vojno in obema vojnoma, zato je precej homogeno zgrajeno, vmesne prostore zapolnjujejo z novimi zgradbami enake višine. V tem kompleksu je zaščiten zgradba nekdanje Ljubljanske plinarne (tovarniški dimnik). Strnjeno zazidavo proti severu prekinja železniška proga (vidna železniška postaja za črno zgradbo SPIZ-a). V ozadju vidimo novejšje dele mesta (stolpnice), ki so nastali na Ljubljanskem polju šele po drugi svetovni vojni. To spada pod občino Bežigrad.

58. Ljubljansko barje

Ljubljansko barje predstavlja najnižji in tektonsko najmlajši del Ljubljanske kotline. Zaradi tektonskega grezanja v mlajšem kvartarju so nanosi peskov, ilovice in gline zelo debeli. Dosegajo tudi do 150 m debeline. Potresi pričajo o tem, da se barje še zdaj pogreza. Zanj so značilna mokrotna organogena šotna tla. Barje izsušujejo z značilnimi jarki (na sliki). Slabo rodovitna tla so izrabljena za travnike in delno njive. Gozda ni veliko. Do nedavnega je bilo Barje poseljeno le na robu, edino naselje sredi njega je bila Črna vas. Na sliki vidimo v precejšnji oddaljenosti med drevesi posamezne hiše tega naselja. Za Barje so značilne vodoljubne vrste jelše, vrbe in topoli.

59. Ljubljana: del starega mesta

Slika prikazuje razgled z Gradu proti jugozahodu. V ospredju vidimo del stare Ljubljane med Šentjakobsko cerkvijo in Gradom ter del Novega trga z značilno zgradbo NUK-a. Srednjeveški del Stare Ljubljane omejuje od juga danes široka Cojzova cesta, kjer je nekdanj potekal "graben", levo od ceste se razprostira Krakovsko predmestje, do danes ohranjeni zelenjadarski predel Ljubljane, ki je zaščiten. V ozadju se razprostira nekoliko novejši del mesta ki predstavlja jugozahodni krak mestnega tlorisa (Vič). Na obzorju se dviguje Polhograjsko hribovje.

60. Koprsko primorje: Dolina Dragonje

Dolina Dragonje je naravovarstveno območje, ki danes predstavlja mejo s sosednjo Hrvaško. Na levi v ozadju vidimo planotasto pokrajino- istrsko ploščo. Slovenski del je na desni, prisojni strani slike. Koprsko primorje sestavlja tipično flišno gričevje. Za notranjost te regije je značilna depopulacija i opuščanje kmetijske obdelave. Na sliki vidimo danes že močno opuščeno in zaraščene kulturne terase, ki so ločene z bodljikavim rastlinjem. Na desni vidimo eno od tipičnih istrskih vasic, ki so ponekod že skoraj opuščene. Na sliki je opazna razlika med prisojno stranjo, ki predstavlja tipično agrarno submediteransko pokrajino, in strmejšo apnenčasto osojno stranjo, ki je gozdnata.

61. Koprsko primorje: Piran s klifno obalo in cvetenjem morja

Slovenska obala je skoraj vsa iz fliša. Pri Piranu so flišni klifi med najvišjimi. Del obale na sliki med Piranom in Strunjanom je prestrm za kakršnokoli izrabo, zato je ta del še lepo ohranjen. Na levi strani slike vidimo rt Strunjan, desno od njega je Strunjanski zaliv. Bele lise na morski gladini predstavljajo pojav »cvetenja« morja, ki povzroča sive lase turističnim delavcem. Na sliki vidimo tudi del starega mestnega jedra.

62. Koprsko primorje: Piran/Pirano - Tartinijev trg

Mesto Piran je nastalo na flišnem polotoku. Z zgodovinsko - urbanističnega vidika je to najboljše ohranjeno mesto slovensko Istre in je zato kot celota kulturni spomenik. Na sliki vidimo osrednji Tartinijev trg (s spomenikom), ki je nastal koncem 19. stoletja, ko so zasuli notranje pristanišče - «mandrač». Okrog trga so nekatere imenitnejše stavbe. Okoli se širi staro mestno jedro, ki ima značilen pečat strnjenega mediteranskega mesta z ozkimi uličicami. Zadaj

vidimo novejšo piransko pristanišče. Ob hudem neurju so visoki valovi že poplavalili Tartinijev trg. V ozadju je Piranski zaliv, za katerim se vzpenja hrvaška obala Savudrijskega polotoka.

63. Koprsko Primorje: Sečoveljski zaliv

Na močvirnem ustju reke Dragonje pri Sečovljah so nastale soline, ki so preprežene s kanali in nasipi. V preteklosti so bile soline veliko večje, danes se je ohranil le njihov manjši del. Približno 2300 ur sončnega sevanja nudi ugodne pogoje za pridobivanje soli, vendar kljub temu Slovenija za svoje potrebe pridobi le 10% vse soli, ki jo potrebuje. V ozadju vidimo Savudrijski polotok. Nad dolinskim dnem se dvigujejo položna flišna pobočja, izrabljena za primorsko kmetijstvo, kjer se v sadovnjaku pojavlja mešanje kultur. Značilne so tudi ciprese.

64. Koprsko primorje: Koper/Capodistria - stari del

Koper je bil do konca druge svetovne vojne praktično povsem italijansko mesto. Zaradi urbanističnih in arhitekturnih kvalitiet spada med najpomembnejše spomenike na Slovenskem. Najvažnejše stavbe stojijo na osrednjem bregu, ki predstavlja dvoransko oblikovan prostor. Na levi je katedrala Marijinega Vnebovzeta, desno pa vidimo znamenito Pretorsko palačo v gotsko-renesančnem (beneškem) slogu.

65. Koprsko Primorje: Izola/Isola

Izola je tako kot Koper in Piran tipično sredozemsko mesto. Srednjeveško mesto je nastalo na otoku, da je bilo strateško varovano. Zato je zazidava starega mesta strnjena in precej homogena. Otok so umetno povezali s kopnim, ves ta prostor je zapolnilo širjenje mesta, kar se kaže v načrtovani blokovni pozidavi. Mesto je pridobilo tudi industrijske obrate Mehanotehne (na sliki na sredini v ospredju), ki svoj prostor širi na morje z zasipanjem obrežja. Na drugi strani otoka (na sliki ob ladji) je ladjedelnica, sem pa so prestavili iz Pirana še industrijo predelovanja rib. Izola ima tudi pomembno funkcijo v obmorskem turizmu. Zato ima številne turistične obrate. Na sliki vidimo pristanišče jadrnic in drugih plovil.

66. Koprsko primorje: Oljke

Oljka je tipično mediteransko drevo ki pa je v slovenskem primorju ni veliko. Eden od vzrokov za to je tudi katastrofalna pozeba, ki je pred desetletji uničila večino oljk pri nas. Na sliki vidimo tudi nasad paradižnika ki je značilen prav za Koprsko. Slika je narejena pri vasi Padna, spodaj je ravnica doline Drnice.

67. Koprsko primorje: Koper z luko

Na slik je staro mesto Koper, ki je nastalo na skalnatem otoku v plitvem zalivu in je bil v srednjem veku obdano z obzidjem. Tam danes poteka krožna cesta okoli mesta. Novejši deli so zrasli na kasneje osušenem svetu akumulacijskih ravnih Rižane in Badaševce. Harmonijo stare mestne arhitekture najbolj kazita po drugi svetovni vojni zgrajeni stolpnici na levi. V ozadju vidimo pristaniške naprave edine slovenske luke z obsežnimi skladišči.

68. Brkini z dolino Notranjske Reke: ponor Reke

Posnetek prikazuje udorno dolina reke Reke pri vasici Škocjan. Škocjanski kras je primer kontaktnega krasa kar pomeni stik apnenca in fliša. Zanj značilno reliefno razčlenjenost sta povzročila dva udora nad ponikalnico Notranjsko Reko. To je tipičen primer ponora kjer voda ponikne v kraško votlino. Od tukaj dalje teče reka Reka pod površjem in pride na dan v Tržaškem zalivu kot Timav, ki se izliva v Jadransko morje.

69. Vipavska dolina: Ozeljan - mediteranska vas

Posnetek prikazuje vasico Ozeljan (100 m), ki leži v Vipavski dolini pod pobočjem Trnovskega gozda. Vplivi Mediterana se po Soči in Vipavi čutijo v podnebjju in vidijo v arhitekturi. Prečno po dolini večkrat, posebno v zimskem času, piha tudi močna burja, zato so strehe obložene kamenjem. Ker loči Vipavsko dolino od obale Kras (na sliki desno), so njene temperature nižje kot ob obali. Zaradi goratega zaledja je več letnih padavin. Klima in pretežno lapornata prst flišnega gričevja sta ugodna za vinogradništvo in sadjarstvo. Brajda, ki sega do hiš, je značilen element v naseljih na obrobju doline.

70. Vipavska dolina in Visoki kraški rob - razblinjanje megle

Višinske razlike med flišno Vipavsko dolino z razgibanim dnom Vipavskih brd (na desni) in Visokim kraškim robom na levi so precej velike. Planota na skrajni levi spada k Trnovskemu gozdu, naprej pa vidimo Nanos. S teh pobočij piha v Vipavsko dolino silovita burja. Na levi strani slike lahko opazimo, kako se slapovita megla, ki prihaja iz osrednje Slovenije, razblinja, ko se začno zračne mase spuščati preko kraškega roba v Vipavsko dolino.

71. Vipavska dolina ter Goriško polje: Vipavska brda in Kras.

Na sliki zelo lepo vidimo posledico različne geološke sestave. V sredini slike so Vipavska brda iz vododržnega fliša, ki so ga vode razrezale v niz vzporednih grap. Zadaj se vzdiguje kraška planota matičnega Krasa, kjer je površje uravnano in brez vodnih tokov. Slika je posneta s pobočja Nanosa (1240 m).

72. Vipavska dolina ter Goriško polje: Nova Gorica

Nova Gorica (92 m) je nastala povsem na novo po drugi svetovni vojni tik pred državno mejo na Goriškem polju. Železniška proga (na sliki) ločuje Novo Gorico (na levi) od (Stare) Gorice, ki je ostala v Italiji. V osrednjem delu Nove Gorice se dvigujejo stolpnice, v ospredju pa je viden stanovanjski del, ki ga predstavlja nekdanje naselje Solkan. Gozdni greben, ki od juga omejuje Novo Gorico, je flišni Panovec. V spodnjem delu slike je korito Soče, na obzorju pa se dviguje planota Krasa.

73. Goriška Brda z Gorico v ozadju

Za flišna Goriška Brda je značilno vinogradništvo in sadjarstvo na terasiranih prisojnih pobočjih. Naselja so strnjena po vrhu slemena s tipičnimi zidanimi primorskimi domovi. Na nekaterih osojnih in strmih legah je submediteranski gozd. V ozadju na levi vidimo Novo Gorico, kamor Brda gravitirajo. Direktno dostop do mesta je omogočila šele cestna povezava, ki je zgrajena po osimskih sporazumih delno preko italijanskega ozemlja po pobočjih Sabotina.

74. Spodnja Soška dolina: Anhovo

V Spodnji Soški dolini je fliš razširjen le na manjšem delu. Večino površja sestavljajo apnenci. Relief je pretežno gorat. Na sliki vidimo najpomembnejše zaposlitveno središče Anhovo. Poglavitni pečat mu daje 1921. leta postavljena in po drugi svetovni vojni posodobljena industrija cementa. Okolje je močno onesnaženo s cementnim prahom. Cementarna pa vpliva na intenzivnejšo rast stanovanjskih zgradb. V ozadju je zasneženi greben Spodnjih Bohinjskih gora

75. Kras: škocjanske jame – ponvice

Kraški podzemski svet se odlikuje po svojih reliefnih in vodnih posebnostih. Med številnimi podzemskimi mikroreliefnimi oblikami so posebno značilne ponvice, ki se znak talnega in bočnega zasiganja kraških jam. Škocjanske jame s 5 km rogov sicer ne sodijo med daljše jame na svetu, a imajo svetovni sloves. Impresionirajo zlasti z velikostjo vodne jame in razsežnostjo udornic Velike in Male doline, ki sta vidni na sliki št. 68.

76. Nanos z Vipavsko dolino

Od cerkvice Sv. Jeronima na Nanosu (1020 m), ki stoji na kraškem pašniku je lep pogled na rob kraške planote in Trnovski gozd (v ozadju na desni). Globoko spadaj vidimo Vipavsko dolino. Takšna reliefna izoblikovanost je posledica tektonskega delovanja. Lepo se vidi, da večji del Vipavske doline predstavlja flišno gričevje, manjši del pa nasuta ravnica z gručastimi naselji na robu ravnice ob vznožju gričevja. Na obzorju vidimo italijanske Alpe.

77. Trnovski gozd: Gora

Visoki kraški rob je praviloma neposeljen izjemo predstavlja del Trnovskega gozda, kjer najdemo na prisojni strani razložena naselja (na sliki Predmeja in Otlica, 800 m in 900 m), ki so nastala s stalno poselitvijo na planinskih pašnikih. Višji predeli Trnovskega gozda pa so povsem neposeljeni in porasli z obsežnimi gozdnimi kompleksi. Slika je narejena s Čavna (1242 m), ki je znan po zanimivi flori.

78. Javorniki in Snežnik: Postojnska vrata - vas Studeno

Na sliki desno vidimo severovzhodni flišni del Pivke in levo robne visoke dinarske kraške planote Javornikov (1269 m). Na obzorju se dviguje Snežnik (1796 m). Gručasta vas pod nami na robu Postojnske kotline je Studeno. Na dolomitu in flišu so okoli vasi krčevine, sicer je gozd. Če dobro pogledamo, na desnem zgornjem delu slike opazimo Postojno, od koder se vidi proti levi skozi gozdove pod Javorniki speljano avtocesto do Postojnskih vrat - 612 m (na sliki).

79. Pivka: Postojnska kotlina z Nanosom

Slika prikazuje severozahodni del Postojnske kotline, nad katero se strmo vzpenjajo pobočja Nanosa (1313 m). Najnižji svet je v flišu, ves višji pa v apnencu. Na samem robu kotline lahko opazujemo kako se travniki mešajo z zaplatami gozda. Zadnje vasi so na robu kotline, kraška planota Nanos pa je neposeljena. Gručasta vas na desni je Bukovje. Leži na predelu pod Hrušico, ki ga imenujejo Podgrad.

80. Notranjsko podolje: Uvala Podlož

Notranjsko podolje sestavlja niz večjih in manjših kraških polj. Med temi polji in kraškimi vzpetinami najdemo tudi številne uvale. Uvala, v kateri leži notranjska vasica Podlož, je nekakšen podaljšek manj znanega Loškega polja. Značilna je izraba tal. Na dnu uvale so njive ali travniki, ves vzpeti svet pa je pod gozdom.

81. Notranjsko podolje: Cerknško jezero

Presihajoče Cerknško jezero (549 m) je največja naravna znamenitost Notranjskega podolja. Jezero postane še posebej privlačno pozimi, ko zaledenela jezerska površina privablja številne drsalce. V ozadju vidimo goro Slivnico (1114 m), ki naj bi nekoč slovela po Čarovnicah. Danes je ta hrib zaradi prisojnih pobočij še posebej priljubljen med zmajarji in jadralnimi padalci.

82. Notranjsko podolje: Planinsko polje

Posnetek prikazuje stik strmega roba - pobočja kraškega polja z njegovim dnom. Ob robu so navadno požiralniki in voda ponika v zemeljsko notranjost. Planinsko polje je del Notranjskega podolja. To je območje suhih dolin in kraških polj. Čez polje močno vijuga Unica, ki pride na dan iz Planinske jame in na severnem delu polja ponikne. Polje je predvsem v pomladnem in jesenskem času poplavljen, kar daje pokrajini čaroben izraz. Zato je žal kmetijsko slabše izkoriščeno, tod so le travniki in pašniki.

83. Notranjsko podolje: Cerknica

Cerknica (563 m) je ,mestno naselje na severnem robu Cerkniškega polja. Staro jedro Cerknice je trg na nizki vzpetini Cerkniškega vršaja. Središče naselja je ob cesti; kraj se širi po severnem delu prodnatega, v polje spremenjenega vršaja Cerkniščice in v podgorju Slivnice. Javorniški gozdovi in voda so dali osnovo za žagarstvo in lesno trgovino. Iz žagarstva se je po drugi svetovni vojni razvila tovarna pohištva Brest (v ospredju posnetka).

84. Krimsko višavje: Rakitna (789 m)

Med Notranjskim podoljem, Bloško planoto in Ljubljanskim barjem je Krimsko višavje, grajeno iz trdih karbonatnih kamnin, ki dosejajo od 700 do 1000 m nadmorske višine. Med naselji na tem višavju je najbolj znana Rakitna na majhnem kraškem polju s ponikalnico. Sicer je pokrajina pretežno gozdnata. Zaradi bližine Ljubljane in ugodnega podnebja postaja pomembna za rekreacijo in klimatski turizem. Številne počitniške hišice so močno razširile njen obseg, stara vas pa je ohranila gručast značaj.

85. Bloško – Potočanska planota: Loški potok (710 m)

Bloško - Potočanska planota je pokrita z obsežnimi gozdovi. Njivske površine in naselja najdemo le v uvalah, kot je tale pri Travniku in Šegovi vasi na območju Loškega potoka. Na drugi strani uvale lepo vidimo, kako se nekdanji travniki zaraščajo z gozdom Takšen proces imenujemo ogozdovanje.

86. Bloško - Potočanska planota: Bloke

Bloke so planota na notranjskem dinarskem krasu. Ker so pretežno iz slabega prepustnega triasnega dolomita, sta lahko potoka Blatnica in Bloščica izoblikovali plitvi dolini, ki se združeni slepo končujeta za ponikvami v robnem apnencu. To je plitko dolinasto kraško polje. Ob mokrotnem, često poplavljenem dolinskem dnu so večje, strnjene vasi. V pokrajini prevladujejo gozd in travniki.

87. Velikolaščanska pokrajina

Zavzema hribovito ozemlje med višjima Bloško planoto in Malo goro ter nižjo Ribniško dolino na jugovzhodu ter Turjaško pokrajino na severozahodu. Precej neprepustnih vložkov in prevladujoči delno prepustni triasni dolomiti pogojujejo pretežno površinsko vodno mrežo. Relief je hribovit in dolinast. Naseljenost je razmeroma gosta, naselja so manjša, postavljena vedno na rob obdelovalnih površin. Okoli polovice površja zavzema gozd. Prebivalci se v glavnem ukvarjajo z živinorejo, na delo pa odhajajo večinoma v večje centre zunaj regije.

88. Dobro polje: Struge in Podtabor

Slika prikazuje pogled s Sten Sv. Ane proti vzhodu na Struge, kako se imenuje dolinasto nadaljevanje suhega kraškega polja z imenom Dobro polje. Tako kot pri drugih kraških poljih je dno obdelano, okolica pa pretežno gozdnata. Na polju lepo vidimo zemljiško razdelitev. Najbližja vas na sliki je Podtabor (415 m).

89. Ribniško - Kočevska dolina: Kočevje

Kočevje (464 m) je na jugozahodnem obrobju Kočevskega polja. Skozi mesto teče ponikalnica Rinža, v njenem okljuku se je v srednjem veku razvilo Kočevje. V Kočevju je stara industrija temeljila na gozdnem bogastvu in premogovništvu, kasneje sta se razvili tekstilna i kovinska industrija. Zato e mesto močno razširilo svoj obseg.

90. Ribniško - Kočevska dolina: Kočevsko polje

Kočevsko polje je največje kraško polje v Sloveniji. Zanj so značilne velike pašniške površine. Divjačina se je na Kočevskem zaradi redke poselitve in zaraščanja z gozdom silno razmnožila. Ker uničuje njivske pridelke, kmetje zavarujejo polja s posebnimi ograjami. Vidimo jih na desni strani ceste. Za ograjo vidimo vas Stara Cerkev. Na obzorju se dviguje Stojna.

91. Ribniško - Kočevska dolina: Ribniško polje

Ribniško polje je tipičen primer kraškega polja. Za Cerknim je to naše najgosteje naseljeno kraško polje. Na kvartarni naplavini vzdolž rek Bistrice in Ribnice prevladujejo polja in travniki. Strmi obod je pokrit z gozdovi. Posnetek je narejen s kraške Velike gore. V ospredju vidimo vas Zadolje (569 m). S slike je razvidno, da reka Ribnica in njen pritok Sajevec poplavljata. Na drugi strani polja vidimo mesto Ribnica (489 m), ki je največje naselje na tem območju. V povojnih desetletjih se je mesto močno povečalo in pridobilo nekaj industrijskih obratov. V ozadju se nad mestom dviguje kraška Mala gora (963 m).

92. Ribniško - Kočevsko gorovje: Ponikve - ruševine kočevarske vasi

V 14 stoletju so se na Kočevskem naselili nemško govoreči kolonisti. Tu so živeli do svoje izselitve med drugo svetovno vojno. Danes lahko za Kočevarji odkrivamo v glavnem le še ruševine njihovih nekdanjih vasi, ki jih je ponekod že povsem prerastel gozd. Žal njihovih zemljišč danes ne obdeluje nihče več. Na sliki so ostanki kočevarske vasi Ponikve pri Mirni.

93. Ribniško - Kočevsko gorovje: Koprivnik

Ribniško - Kočevsko gorovje je, razen na obrobju skoraj povsem neposeljeno. Naselja Koprivnik (625 m) z živinorejskim obratom (na sliki) je ena od izjem, saj leži prav v osrčju teh ogromnih in nepreglednih gozdnih kompleksov. Glavne značilnosti povojnega kmetijskega razvoja na Kočevskem so prav veliki državni govedorejski obrati, ki so nastali zaradi posebnega povojnega razvoja te regije.

94. Dolina gornje Kolpe in Čabranke: Osilnica

Dolomiti in vložki neprepustnih kamnin so omogočili nastanek globoke doline - kanjona Kolpe. Pri kraju Osilnica (300 m, na sliki) je dolinska razširitev. Nad dolino se dvigujejo značilne gozdnate kraške planote, ki dosežejo nadmorsko višino 1100 m. Osilnica leži ob sotočju Čabranke in Kolpe. Tukaj so obsežne obdelovalne površine razdeljene na proge. Odseljevanje prebivalstva je v teh območjih še zelo močno. Po Kolpi in Čabranki poteka državna meja med Slovenijo in Hrvaško.

95. Suha krajina: Dobrnič

Vaško naselje Dobrnič (242 m) se nahaja v Suhi krajini ob cesti Žužemberk - Trebnje. Piridevek »suha« so ji mogli dati predvsem prebivalci sosednje Temeniške in Prečenske doline ter Krške doline. Uvala pri Dobrniču sega do gladine kraške vode pri nizkem vodostaju. Na posnetku je vidno manjše naselje Dobrnič s cerkvijo iz 18. stoletja, ki sodi med pomembnejše spomenike pozno-baročne klasicistične arhitekture na Dolenjskem. Kraško polje je dobro obdelano, višja okolica pa je pretežno gozdnata.

96. Suka krajina: Krka pri Soteski

Meja med zahodno in vzhodno Suho krajino poteka po raki Krki. Pri Soteski na skrajnem jugovzhodu te regije so reko izrabili za enega od številnih mlinov. Prisojna pobočja v ozadja, ki so polna značilnih zidanic in vinogradov, že opozarjajo na bližino subpanonske klime tu na meji z Novomeško pokrajino. Vinogradi segajo le do določene višine, potem pa se nadaljuje gozd.

97. Suha krajina: Dolina Krke – mlini

V Zgornji Krški dolini, ki je prometna in gospodarska os Suhe krajine, teče Krka v 12 do 20 m globokem kanjonu s slapovi in brzicami, ki padajo čez lehnjakove pragove. Nad kanjonom je široka terasa v apnencu. Čeprav je na njej malo prsti, omogoča gosto naseljenost pokrajine. Ob slapovih in pragovih na reki so v preteklosti nastali številni mlini in žage, ki pa so danes v bolj klavnem stanju. Prav lepo je videti še kakšnega v njegovem polnem sijaju.

98. Turjaška pokrajina

Turjaško pokrajino predstavlja planotast kraški svet jugozahodno od Grosupeljskega polja. Za kozolci na sliki lahko slutimo ugreznjeno dolino ob znani Želimeljski prelomnici. Slika je narejena z okolice Kureščka, ki Ljubljančanom predstavlja priljubljeno izletniško točko. Reka Želimeljščica je ob omenjeni prelomnici prerezala planotast kraški svet. Strmi rob njene doline je ves porasel. Uravnana planota pokritega krasa nad njim je kmetijsko obdelana. Okoli cerkve Sv. Štefana vidimo več vasic.

99. Dolenjsko podolje, v ozadju grad Hmeljnik

Dolenjsko podolje predstavlja razmeroma nižji svet, po kateri je speljana glavna prometnica med Ljubljano in Zagrebom. Zaradi današnjih razmer na Balkanu ta cesta ni več tako obremenjena kot nedavno. Že dolgo je na tem območju načrtovana prava avtocesta, ki jo zdaj gradijo. Grad Hmeljnik (500 m) v ozadju je eden značilnih gradov na Dolenjskem, ki je nekoč slovela kot dežela gradov.

100. Novomeška pokrajina z Corjanci

Novomeško pokrajino predstavlja nizek valovit in neizrazit kraški svet, posejan z vrtačami, ki so pogosto zaraščene, kot ta v ospredju slike. Na pobočjih pod Gorjanci lahko tu opazujemo razmeroma gosto kmetijsko poselitev. Naselja niso več tako vezana na reliefne depresije, kot v drugih, bolj tipičnih, dinarskih kraških pokrajinah. Vas Stopiče na sliki je že na vzpetem svetu. Gorjanci se z najvišjim Trdinovim vrhom (1178 m) dviguje visoko nad Novomeško pokrajino. Njihova severozahodna pobočja (na sliki) so skoraj povsem gozdnata.

101. Bela Krajina: izvir Krupe

Izvir Krupe je značilen primer kraškega izvira, ki ga imenujemo obrh. Njegova zlačilnost je velika vodnatost ob samem izviru - krupi in majhen strmec ob še ravnem zgornjem toku. V zvezi z izviro Krupe je povezana ena večjih ekoloških katastrof na Slovenskem. Pred leti so namreč odkrili močno onesnaženost Krupo s PCB, kar je vznemirilo in tudi ekološko vzdramilo slovensko javnost.

102. Bela krajina: kanjon Kolpe pod Damljem

Mejna reka Kolpa se pod Ribniško - Kočevskim gorovjem prebija do Bele krajine. Ponekod ima pravi kanjonski značaj, kot je to pod Damljem (na sliki). Zaradi strmih bregov je ta del doline ob reki povsem neobljuden (brez prometnic in naselij). Zajezitev, ki je na sliki, je služila enemu od danes opuščenih mlinov.

103. Bela krajina pri Semiču

Bela krajina je razmeroma obsežen in nizek kraški ravnik. Na severozahodnem obrobju tega ravnika pri Semiču so naselja nastala tik pod prisojnimi pobočji. Nad Semičem (280 m, v ospredju) se vzpenjajo značilni vinogradi pod vasjo pa opazimo obsežnejše travniške površine, ki z oddaljenostjo polagoma prehajajo v gozd. Površje je delno vrtačasto. V ozadju je hrvaški Žumberak.

104. Vzhodna Krška kotlina z Gorjancev

Posnetek v ospredju prikazuje vznožje Gorjancev in sicer vzhodni del, kjer prevladujejo vinorodne gorice. V ozadju je nižji svet Vzhodne Krške kotline. Vsa gričevnata okolica kotline je vinorodna. Prevladujejo tradicionalni zasebni vinogradi. Za zemljiško razdelitev so značilni vinogradniški delci. Tu je doma dolenski cviček.

105. Vzhodna Krška kotlina: Krško polje Z Gorjanci

Krško polje je prodna ravnina, ki jo je v pleistocenu nasula Sava. Predstavlja eno od redkih velikih ravnih površin v Sloveniji, ki je zelo primerna za poljedelstvo. Slika je narejena pri Šentlenartu pred Brežicami. V ozadju se dvigujejo severna pobočja Gorjancev. Izraba tal je izrazilo njivska.

106. Vzhodna Krška kotlina: Šentjernej

Posnetek prikazuje Šentjernej (185 m), ki leži ob južnem robu Krške kotline pod vznožjem Gorjancev sredi Šentjernejskega vršaja. Zaradi zaostajanja v tektonskem dviganju ozemlja je Vhodna Krška kotlina ena od najpomembnejših sovođenj (Sotla, Sava, Krka). Alpska reku Sava je v ledenih dobah nasula prodni vršaj, ki se od Krškega trikotno razširja proti Gorjancem, in je odrinila Krko na rob kotline. Hkrati s prodnim vršajem so zahodneje pritoki s severnega Krškega hribovja v podnožju naplavljali ilovice. Posebnost te regije je gosta poselitev, kar kažejo razvejana naselja.

107. Krško hribovje

Krško hribovje se nahaja na severni stran Krške kotline in se širi od Trebnjega in Novega Mesta na zahodu do Sotle na vzhodu. Je razgibano v osrednjem delu pa večidel hribovito. Kamninska sestava je pestra. Prevladujejo apnenci in lapornate kamnine. 7 % površine zavzemajo vinogradi.

68. Krško hribovje: Trška gora

Trška gora (428 m) pri Novem mestu predstavlja skrajni južni odrastek Krškega hribovja, ki se ravno tu začne vzpenjati nad Novomeško pokrajino. Značilna je izraba tal. Uravnane površine spredaj se neposeljene in pod travnikom, prisojna pobočja pa so pod vinogradi, posejanimi z obnovljenimi ali novimi zidanicami. Te imajo v glavnem že rekreacijsko ali turistično funkcijo zlasti za prebivalce bližnjega Novega mesta.

109. Mirenska dolina: Mokronog

Mirenska dolina in Senovsko podolje sestavljata skupaj regijo, ki se vleče v razmeroma ozkem in dolgem pasu v smeri zahod - vzhod. Njen najširši del je Mirenska dolina, ki ima do tri kilometre široko trikotno ravnino. Na njej sta se razvila mlada industrijska kraja Miren in Mokronog. Mokronog (250 m, na sliki) ima nekaj prehrabene in kovinske industrije. Vsa pokrajina ima precej vinogradniški videz.

110. Kozjansko hribovje

Kozjansko ima ime po kraju Kozje v dolini Bistrice. Tukaj se predalpske klimatske pokrajinske značilnosti prepletajo s subpanonskimi. Pokrajina je prometno odmaknjena in nerazvita. Kozjansko hribovje je predvsem živinorejsko. Industrijskih obratov je malo. Ker ravnin ni, ni bilo ugodnih pogojev za nastanek večjih krajev. Zaradi izseljevanja se zmanjšuje število prebivalcev in upada gostota naseljenosti. Prevladujejo razložena naselja z gručastimi zaselki in samotnimi kmetijami.

111. Celjska kotlina s Posavskim hribovjem

Z gore Oljke lepo opazujemo dvojnost reliefa Celjske kotline. Severni del (spredaj) predstavlja Ložniško gričevje, ki je deloma kraško in je precej gozdnato. Za njim pa vidimo nižji ravninski del kotline, pokrit z alpskim prodom, ki ga je odložila Savinja. Tu je skoncentrirana glavna prebivalstva in gospodarstva. V ozadju se nad kotlino vzdiguje Posavsko hribovje.

112. Celjska kotlina: Celje

Celje (241 m) je nastalo ob vstopu Savinje v prebojno dolino Savinje (na levi), ki tu zavije iz smeri zahod - vzhod proti jugu skozi Posavsko hribovje. Železnica in cesta, ki ji sledita na tej poti kažeta na pomembnost tega prometnega in hidrografskega vozlišča. Z desne strani priteka Voglajna. Vmes je nastalo staro mestno jedro, za katerim se širijo stolpnice in novejši stanovanjski deli mesta.

113. Celjska kotlina: Hmeljišča

Hmeljarstvo je glavna posebnost kmetijstva v Celjski kotlini, saj je podnebje za to še posebej primerno. Moderni nasadi hmelja nas spremljajo kilometre daleč zlasti v okolici Žalca. Slika je posneta v zimskem času, zato lahko vidimo skozi nasade do severnega obrobja kotline. V ozadju na sredini se dviguje Gora Oljka (733 m), ki predstavlja izrazit tektonski gorski čok iz triasnega apnenca.

114. Voglajnsko - Sotelska Slovenija

Voglajnsko-Sotelska Slovenija ima zelo razgiban relief. Precej površin je tudi vinogradniških, še zlasti na izrazitejših gričevnatih predelih. Na sliki je severozahodni del te regije ob cesti »Sloveniki« med Celjem in Mariborom. Naselje Vodule nad Dramljami kaže značilno postavitve domov po slemenu.

115. Ilaloze: ozdne Halon

Posnetek prikazuje zahodni del Haloz, ki so pretežno gozdnate in bolj strme od vzhodnih Haloz. V zahodnem delu so visoke med 400 in 560 m. V tem delu so pobočja strma in doline ozke. V gozdnatih Halozah zavzemajo gozdovi kar 56% vse površine in le 2% je vinogradov. V Halozah prevladuje razložena slemenska poselitev. Na teh strminah je obdelovalne zemlje malo, pogoji za življenje so težki. Zato je to območje, kjer zaradi padanja rodnosti in izseljevanja vlada močna depopulacija.

116. Haloze in Dravinjske gorice: Dravinja z Vitanjskimi Karavankami in s Pohorjem

Na sliki vidimo regulirano strugo Dravinje v bližini Slovenskih Konjic. Na desni se nad Dravinjo najprej dvigujejo Podpohorske gorice, na obzorju pa za njimi še gmota Pohorja. Razlika v geološki zgradbi je jasno razvidna. Pohorje, zgrajeni iz magmatskih in metamorfnih kamnin (zadaj desno) se s svojimi zaobljenimi oblikami vidno loči od bolj izostrenih vrhov apnenčastih Vitanjskih Karavank (zadaj levo).

117. Dravsko – Ptujsko polje: Dravsko polje s Kidričevim

Dravsko polje je ena večjih ravnih prodnih površin na Slovenskem z gosto kmečko poselitvijo. Na sliki je razgled s Ptujске gore (Savinjsko) na južni del Dravskega polja, kjer prevladujejo polja in sklenjene obcestne vasi. Bolj proti severu proti Dravi pa so nižinski gozdovi. Na obzorju se dvigujejo Slovenske gorice. Na desni sredi nižinskega gozda vidimo dimnik in poslopja tovarne glinice in aluminija v Kidričevem (238 m).

118. Dravsko - Ptujsko polje: Ptuj

Staro mestno jedro Ptuj (224 m) predstavlja enega od kulturnih biserov na Slovenskem. Mesto z bogato zgodovino je zraslo na južnem odrastku Slovenskih goric pod znamenitim Ptujskim gradom, ki ga vidimo na vrhu vzpetine. Danes je v njem pomemben muzej. Mesto leži ob reki Dravi, ki je tu že del akumulacijskega Ptujskega jezera za HE Formin.

119. Slovenske gorice: Jeruzalemske gorice

Ormoške gorice pri Jeruzalemu (338 m, na sliki) predstavljajo enega najbolj vinorodnih delov Slovenskih goric. Na prisojnih pobočjih do vrha segajo terasirani vinogradi. Po vrhu slemen si sledijo razloženi domovi in zidanice, tukaj poteka tudi cestna povezava. Zadnja leta je tu opaziti čedalje več turističnih objektov, ki jih povezuje »vinska cesta«.

120. Slovensko gorice: klopotec ob vinski cesti

Slika prikazuje orjaški primer klopotca, ki ga najdemo ob vinski cesti Jeruzalem - Ljutomer. Po pripovedovanju domačinov naj bi ta primerek zaradi svoje velikosti prišel v Guinnessovo knjigo rekordov. Klopotec je simbol Prlekije. Cesta je speljana po vrhu slemena, levo in desno pa so pobočja z vinogradi.

121. Pomurska ravnina: Lendavske gorice

Lendavske gorice (327 m) so terciarno gričevje, ki zaradi skromnega obsega spada k območju Pomurske ravnine. Po vrhu poteka državna meja z Madžarsko. Slovensko stran predstavljajo večinoma prisojna pobočja, ki so skoraj do zadnjega metra izrabljena za vinograde. Po pobočjih najdemo zidanice, poselitev pa je praviloma po vrhu slemen. To je narodnostno mešano ozemlje, kjer prebivajo predvsem Madžari.

122. Pomurska ravnina: Babičev mlin na Muri

Babičev mlin pri Veržaju je zadnji od znamenitih plavajočih mlinov na Muri. Mlin je aktiven in predstavlja znano turistično zanimivost te regije. Na sliki vidimo novi mlin, saj je starega pred leti odnesla visoka voda. Na Muri so načrtovali izgradnjo verige hidroelektrarn. Zaradi različnih razlogov in tudi številnih protestov je realizacija tega projekta zaenkrat zaustavljena.

123. Pomurska ravnina: Mursko polje - Cezanjevci (183 m)

Na prodni ravnini v glavnem prevladujejo njive, še posebej po melioraciji Ščavnice. Prevladujejo pšenica, koruza in sladkorna pesa. Središče Murskega polja je Ljutomer, v njegovi okolici so nastali številni majhni industrijski obrati. Kljub temu pa je pokrajina ostala pretežno agrarna.

124. Pomurska ravnina: Dolinsko

Ravninski del Prekmurja sestavljata Dolinsko in Ravensko. Na sliki vidimo del Dolinskega v bližini mejnega prehoda Dolga Vas. Na prodnih površinah prevladujejo polja. Na obzorju na desni se komaj opazno dviguje gričevnati del Prekmurja – Goričko.

125. Pomurska ravnina: Štorklje

Na območju Pomurske ravnine ima svoje domovanje štorklja, ki so jo Pomurci prevzeli tudi za svoj simbol. Je tipična predstavnik te pokrajine. Posebej veseli so jo spomladi, ko se vrne iz južnih krajev in si obnovi številna gnezdišča na dimnikih hiš in električnih ali telefonskih drogovih.

126. Goričko

Goričko je terciarno gričevje, ki je za razliko od ostalih manj rodovitno in večinoma ne pozna vinogradov. Vzhodni del Goričkega predstavlja izrazito manj razvito i redko poseljeno obrobno pokrajino. Zaradi kisle in plitve prsti na kremenovih prodih in glinah dobršen del površin pokrivajo borovi gozdovi. Njivske površine se zaradi depopulacije in opuščanja kmetijskih površin zaraščajo. Na sliki vidimo del Goričkega nad Gornjimi Petrovci (283 m) levo zadaj pa je dolina Krke, kjer je mejni prehod Hodoš. V tem delu Prekmurja so se ohranili protestanti, ob meji pa živijo Madžari.

117. Porabje: Števanovci (Istvánfalva)

Slovensko Porabje je prirodnogeografsko nadaljevanje terciarnega gričevja Goričkega. To je edini del Madžarske, kjer je zemlja ostala v zasebni lasti. Na poljih lahko zato opazujemo zemljiško razdrobljenost. Ker je prst slabo rodovitna so pogoji za kmetijstvo slabi. V slovenskih porabskih vasicah (na sliki so Števanovci) je močna depopulacija. Večji zaposlitveni center je Monošter (227 m), ki predstavlja tudi kulturno središče Porabskih Slovencev. Slovenska govorica je v Porabju že močno ogrožena.

128. Porabje: Gornji Senik (Felsőszónók)

Gornji Senik je največja slovenska vas Porabju. Leži v slepem kotu na tromeji med Madžarsko, Slovenijo in Avstrijo. Zaradi dolgoletne zaprtosti državnih meja in nesmiselnega obmejnega režima je bilo to področje težko dostopno za obiskovalce. Vas je zato do danes lahko ohranila slovenski značaj in mnoge starodavne poteze v arhitekturi. Odprtje novega meddržavnega mejnega prehoda Martinje je močno olajšalo prometno povezavo Porabskih Slovencev z matično domovino. S padcem »železne zavese« pred nekaj leti pa so začeli opuščene hiše v tem neokrnjenem okolju odkupovati meščani (iz Budimpešte) za počitniške hišice. Pred domovi vidimo stare sadovnjake.

129. Koroška: Vrbsko jezero (Worther See) in Celovec (Klagenfurt)

Vrbsko jezero (440 m) je eno številnih ledeniških jezer v Celovški kotlini, ki jo je v pleistocenu močno preoblikoval dravski ledenik. Ob Vrbskem jezeru se je razvila urejena turistična pokrajina, kjer je praktično vsak meter izrabljen za turistično dejavnost. Na jezeru vidimo pomembno kulturno zgodovinsko naselje Otok, na drugi strani pa številne turistične kraje na severnem bregu. Vidna je Kriva vrba. Na zahodnem delu jezera, na skrajni desni, se širi Celovška ravan z mestom Celovcem (446 m). Slika je bila posneta z razglednega stolpa Jedvovca (850 m).

130. Koroška: Gure s Hodiškim jezerom

Gure so hribovit svet med Vrbsko - Celovškim podoljem na severu in Rožem na jugu. Značilne so gozdnate vzpetine. V vmesnem podolju leži Hodiško jezero (506 m). Ob njem je razvit poletni turizem. Zadaj na obzorju se dvigujejo strma severna pobočja Karavank. Ta hribovita planota je zaradi odmaknjenosti od glavnih centrov ohranila bolj slovenski značaj. Slika je narejena z razglednega stolpa Jedvovca.

131. Koroška: Djekše (Diex)

Djekše so najsevernejše dvojezično nemško – slovensko naselje na območju avstrijske Koroške z okoli 400 prebivalci. Ležijo 1159 m visoko na pobočju Svinje planine. Znane so kot hribovsko letovišče z izredno ugodnim podnebjem. Cerkev in pokopališče, kjer se tudi slovenski nagrobni napisi, obdaja velik, skoraj povsem ohranjen protiturški tabor z dvema okroglima obrambnima stolpoma in pravokotnim vhodnim stolpom. Vse je iz 16. stoletja.

132. Koroška: Beljak (Villach)

Beljak (501 m) je drugi najpomembnejši center na Koroškem. Mesto je nastalo ob reki Dravi. Slika je posneta z dravskega mostu in prikazuje razširjen mestni trg v središču mesta na desnem bregu, kjer je nakupovalna peš cona. Beljak je danes zaposlitveno središče tudi za prebivalce okoliških slovenskih koroških vasi, za prebivalce Slovenije pa predstavlja eno od priljubljenih nakupovalnih središč na Koroškem. Beljak je pomembno prometno središče.

133. Koroška: Vojvodski prestol

Vojvodski prestol z dvojnimi sedežem, zložen iz rimskih kamnov, stoji na danes germaniziranem Gosposvetskem polju. To polje ima za Slovence simboličen zgodovinski pomen, saj je na njem do leta 1414 potekalo ustoličevanje domačih knezov v slovenskem jeziku. Vojvodskega prestola ne smemo mešati s knežjim kamnom.

134. Koroška: Sele (Zell-Pfarre)

Sele (948 m) so majhna vas na avstrijskem Koroškem, ki leži v Selsko – Kapelskem podolju sredi visokih Karavank. Vasica je toliko oddaljena od večjih urbanih in industrijskih centrov, da je večina prebivalstva res še slovenska. Vpliv germanizacije je Slovence obšel le v ozki dolinah med visokimi gorami. Tudi pogoji za življenje niso ravno najboljše.

135. Koroška: Rož in severne Karavanke

Posnetek prikazuje dolino Roža in severna pobočja Karavank na desni. Levo od Drave vidimo hribovite Gure. Karavanke smo v tem gradivu že opisali. Rož se deli na Zgornji in Spodnji. To je Dravska dolina med Gurami in Karavanakmi. Dravo spremljajo fluvio-glacialne prodne terase, ki so gosto poseljene. Na njih so največ njive. Pridružujejo se jim kraji na vršajih na začetku karavanških dolin. V Rožu je Drava zajezena v akumulacijska jezera za hidroelektrarne. Slika prikazuje Bistriško in Boroveljsko jezero.

136. Dobrač nad Ziljsko dolino

Dobrač (2166 m) je najvišji vrh Ziljskih Alp, ki so apneniške. Zanj je značilna široka uravnava. Masiv se strmo dviga ob tektonski prelomnici nad Ziljsko dolino. Dobrač je poznan tudi po podoru l. 1348, zaradi katerega je v Ziljski dolini prišlo do zaježitve pretoka in začasne ojezeritve. Do podora je prišlo na pobočjih, ki jih vidimo na sliki. Ziljska dolina velja za skrajni zahodni del slovenskega etničnega ozemlja. Slovenci živijo še v številnih vaseh vse do Šmohorja.

137. Tržaško: Sosljanski zaliv

Sosljanski zaliv se zajeda v Nabrežinski ravniki. Tu apneniška planota Krasa sega vse do Tržaškega zaliva. V ozadju lepo vidimo klife v apnencu. Slovensko etnično ozemlje doseže Jadransko morje v pasu med Trstom in Devinom. Ta del obale je kraški. Sosljan je danes turistični kraj z večjim številom turističnih objektov. Na sliki vidimo del Sosljanskega zaliva, ki je opremljen s privezi za športna in turistična plovila.

138. Tržaško: Boljunec (Bagnolli di Rosandra)

Boljunec je lepo mediteransko naselje na obrobju Trsta pod robno planoto Kras, kjer se jasno vidi urbanizacijski vpliv Trsta. Na posnetku vidimo tudi industrijske naprave pri Trstu. Slovenci na Tržaškem so bili zelo prizadeti ob razlastitvah zemlje za namestitvev industrije in izgradnjo prometne in druge urbane infrastrukture.

139. Tržaško: Dolina Glinščice

Dolina Glinščice pri Trstu je dolga 13 km. To je za obiskovalce zelo privlačna dolina na stičišču med flišem in apnencem. V zgornjem delu doline je voda v apnenec izdolblja slikovito tesen. Meliščna in skalna pobočja so znana po edinstveni vegetaciji.

140. Goriško: Doberdob (Doberdo)

Doberdob (98 m) je znan slovenski kraj na Doberdobskem krasu na Goriškem. Kraj je znan po hudih bitkah iz prve svetovne vojne. Ima značilno kraško arhitekturo. Na sliki vidimo glavno ulico v naselju s cerkvenim zvonikom v ozadju.

141. Goriško: Gorica (Gorizia) – Travnik

Gorica je obmejno zamejsko mesto. Posnetek prikazuje trg Travnik s cerkvijo sv. Ignacija. Cerkev so zgradili jezuiti leta 1654 in med 1723-25. Ta najlepša baročna sakralna zgradba v Gorici je imela odločilno vlogo pri oblikovanju trga. Tudi sosednje palače so iz istega obdobja.

142. Goriško: Gorica (Gorizia) z gradom

Stara Gorica je največje mesto na Goriškem. Predstavlja enega najpomembnejših kulturnih in zaposlitvenih centrov Slovencev v Italiji s številnimi slovenskimi institucijami. Za prebivalce Slovenije predstavlja priljubljen nakupovalni center. Na sliki vidimo mestni trg z značilno mediteransko arhitekturo. Nad njim se dviguje goriški grad, ki je nekakšen simbol tega obmejnega mesta. Njegov nastanek sega v 12. stoletje. Kasneje je bil večkrat obnovljen.

143. Videmska pokrajina: Čedad (Cividale)

Čedad (135 m) je starodavno langobardsko mesto ob Nadiži s številnimi kulturnimi znamenitostmi. Slika je narejena z znamenitega Hudičevega mostu. To mesto leži ob na robu Furlanske nižine. Za njim se vzpenja Beneško-slovensko hribovje. Mesto je postalo zaposlitveni in tudi kulturni center Beneških Slovencev, ki imajo tu nekaj svojih ustanov. Prebivalstvo Beneškoslovenskega hribovja zaradi težkih življenjskih pogojev zapušča hribovske slovenske vasice in se naseljuje v Čedad in druga nižinska furlanska mesta. Življenjski pogoji so v teh mestih ugodnejši, vendar jih čaka narodnostna asimilacija.

SLOVENIJA Z ZAMEJSTVOM I

Metodična navodila in pojasnila k zbirki geografskih diapozitivov

Založilo

Ljubljansko geografsko društvo

Razmnoževanje diapozitivov

Bojan Brecelj

Razmnoževanje

Tiskarna Povše, Ljubljana

Razmnženo v 300 izvodih

Ljubljana, 1993